

הפסח בדפנות התנור, גם ללא מיעוט זה הוא פסול, כיון שהוא לא נצלה על האש אלא בחום של דפנות התנור [כמבואר במשנה להלן ע"ב] (מאירי). ויש סוברים שגם אם הפסח נגע בדפנות התנור, הוא נפסל רק משום שנאמר פעמיים צלי אש (ע"פ רש"י להלן ע"ב ד"ה יקלוק, ותוס' ד"ה נכוה, וראה עוד משמר הלוי א על המשנה שם).

אעצים דאיסורא קא קפיד רחמנא וְהָא לִיתְנָהּ, שהתורה הקפידה באיסור הנאה בערלה דוקא מעצי הערלה, אבל כשגרפו התנור אין זו אפיה מעצי ערלה, ולמפרש (לעיל ד"ה תנור) שהנדון בגמ' הוא האם החום נחשב כדבר ממשי ואסור בהנאה, או שאינו נחשב כדבר ממשי ואינו נאסר בהנאה, כוונת הגמ' כאן, שאף שבקרבן פסח מוכח שהחום נחשב כשלהבת שיש בה ממש, ולכן לולי שהתורה מיעטה בפירוש, היה אפשר לצלות קרבן פסח בתנור גרוף, מכל מקום החום נוצר רק מהאפר שמותר בהנאה, ולא מהעצים שאסורים בהנאה (חז"א י"ד טז, ז).

חֲתָכוּ וַיִּתְּנוּ עַל גְּבֵי גַחְלִים רַבִּי אוֹמֵר אוֹמֵר אֲנִי שְׁזָה צָלִי אֵשׁ, ודין זה נאמר רק לגבי צליית קרבן פסח, שגם גחלים נחשבים כאש, אבל בישול על גחלים של איסורי הנאה, אינו אוסר את הפת באכילה כמבואר לעיל (כו, ב), כיון שאפילו שגחלים נחשבים 'צלי אש', אך אינם עצי איסור, וכפי שהגמ' תירצה בתירוץ השני לעיל לגבי תנור גרוף, אולם לתי' הראשון של הגמ' שמה שנחשב צליה לגבי קרבן פסח נחשב גם כצליה באיסורי הנאה [והטעם שצליה בתנור גרוף אינה אוסרת את הפת, משום שלומדים מקרבן פסח שצליה זו אינה צליה לכל דיני התורה], בהכרח שהגמ' כאן סוברת כמאן דאמר שרק בישול על גחלים עוממות אינו אוסר את הפת בהנאה, אבל בישול על גחלים בוערות אוסר את הפת בהנאה (ראה לעיל כז, א), וכאן מדובר שצליה את הפסח על גחלים בוערות (מהרש"א, ע"פ דבר שמואל תנינא).

הָא לֹא רַבִּי רַחֲמַנָא מִכּוּהָ מִכּוּהָ גַחְלִים לֹא אֵשׁ נִינְהָ, אולם כאן אי אפשר לתרץ שלאחר ההתורה ריבתה שגחלים נחשבים כאש לגבי 'מכוה', נחשבים הם כאש גם לגבי צליית קרבן פסח, וכפי שתי' הגמ' לעיל לגבי תנור גרוף, כיון שלגבי 'מכוה' מורבים שכל תולדות האור נחשבים 'כמכוה' אפילו שהם לא אש, אבל לגבי צליית הפסח תולדות האור אינם נחשבים כאש, משום שלגבי פסח צריך לצלות על אש, ותולדות האור אינם כאש (רעק"א: הגהות רא"מ הורוויץ, וראה שם שתמעה על תוס' ששאל, מדוע הגמ' לא תירצה כן).

כִּי אֵיצְטְרִיף קָרָא לְגַחְתָּל שֶׁל מִתְכָּת שהאש אינה נתפסת בה, ומשום כך אינה נחשבת כאש, אבל גחלת של עץ שהאש נתפסת בה, נחשבת כאש גם ללא ריבוי מהפסוק (שפת אמת), ומכיון שגחלת של מתכת אינה כאש, אסור לצלות עליה קרבן פסח (רעק"א), וראה שם שיתכן שהגמ' להלן ע"ב חזרה בה, וראה עוד ביאורנו להלן שם ד"ה רבינא).

אֲתֵיָא שְׂרִיפָה שְׂרִיפָה מִבְּנֵי אֶהָרִי וְכוּ', ומגזירה שוה זו לומדים שגם שריפת נשמה וגוף קיים נחשבת שריפה, אבל שריפת גוף ונשמה ודאי נחשבת שריפה, ובסמוך ביארה הגמ' מדוע באמת לא שורפים בת כהן בשריפת גוף ונשמה (מהרש"ל ומהרש"א, ע"פ רש"י ד"ה קמ"ל ובסנהדרין ג, ב ד"ה קמ"ל, וראה מנחת חינוך מצוה רסא אות א, שאם אין אפשרות להשליך אבר לפיה, יתכן ששורפים אותה בחבלי זמורות). ויש מפרשים, שמהגזירה שוה לומדים שרק שריפת נשמה וגוף קיים נחשבת שריפה, אבל שריפת גוף ונשמה אינה נחשבת שריפה (מהרש"ל: הגהות הב"ב ח).

הָכָא לִיתָא לְקִיּוּהָ דְּפִירָא בְּעִינֵיהּ ■ וכן נפסק להלכה (שו"ע יו"ד סז, י).

וְאִם אֶסְכְּלָא מְנוקֶבֶת מוֹתָר, ואסכלא זו עשויה ממוטות ברזל, ויש רווח גדול בין מוט למוט, ומניחים את השיפוד שעליו תלוי הפסח לרוחב האסכלא, ונמצא שהפסח אינו נוגע כלל בברזל, אלא הוא באויר שבין מוטות האסכלא (רש"י, וראה שפת אמת שתמה לדבריו מדוע המשנה לא אמרה שאם הפסח לא נגע באסכלא מותר), והחידוש בכך הוא, שלא גזרו שלא לצלות על אסכלא מנוקבת, שמא יבוא לצלות על אסכלא שאינה מנוקבת (ר"י מלוניל לעיל עד, ב; מאירי עד, א). ויש שפירש, שאסכלא מנוקבת היינו אסכלא שיש בה נקבים, ומותר לצלות את הפסח על הברזל ממש, כיון שהאש שולטת בכל הבשר על ידי הנקבים שבאסכלא (שפת אמת, בדעת הרמב"ם קרבן פסח ח, ט, וראה שם שביאר מה החילוק בין אסכלא מנוקבת, למשנה להלן [ע"ב] נגע בחרסו של תנור, וראה עוד כסף משנה שם).

תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו וכו'. הקדמה: נחלקו בגמ' (לעיל כו, ב), האם פת שנאפתה בתנור שהוסק בקליפי ערלה נאסרת או לא, רבי סובר 'יש שבח עצים בפת', ולכן הפת אסורה כיון שהיא הושבחה מאיסורי הנאה, וחכמים סוברים 'אין שבח עצים בפת' [כיון שהאש באה ממה שנשרף כבר שאינו אסור בהנאה, ולא מהעצים בעין שהם אסורים בהנאה (תוס' שם ד"ה חדש)]. ודנה הגמ' כאן, בתנור שהוסק בעצי ערלה וגרפו אותו, האם בחום שיש בתנור יש שבח עצי ערלה ואסור את הפת, אפילו שכעת אין בו קליפי ערלה.

וצדדי הספק הם, האם החום שנשאר בתנור לאחר שגרפו ממנו את הקליפי ערלה, נחשב כאילו עדיין יש כאן עצים בעין, והפת אסורה כיון שיש שבח עצים בפת, או שהחום אינו נחשב כעצים בעין, והפת מותרת כיון שאין כאן עצי איסור (חי' רבי אריה לייב מאלין א, טו). ויש שפירש, שלפי שני הצדדים החום אינו נחשב כעצים בעין, וצדדי הספק, כיון שהחום שאופה אותה נוצר על ידי איסור הנאה, האם החום נחשב כדבר ממשי ולכן הוא אסור בהנאה ואוסר את הפת שנאפתה בו, או שהחום אינו נחשב כדבר ממשי, ולכן אינו אסור בהנאה, והפת שנאפתה בו מותרת (חז"א י"ד טז, ז).

ואף שלעיל (שם) מבואר, שגם לרבי שסובר ש'יש שבח עצים בפת', אם אפה על גבי גחלים של איסורי הנאה, הפת מותרת, מכל מקום בתנור גרוף הסתפקה הגמ' שמא הפת אסורה, כיון שהחום של התנור הוא מחמת השלהבת שנוצרה על ידי איסור הנאה, אבל החום שיש בגחלים, הוא מחמת שהם בעצמם רותחים, ומכיון שהם נחשבים כעפר ומותרים בהנאה, הפת גם היא מותרת בהנאה (תוס'). ויש שפירש, שהגמ' לא מסתפקת האם הפת אסורה או מותרת, שאם בתנור שיש בו גחלים, הפת מותרת בהנאה, כל שכן כשהוא גרוף ואין בו גחלים, אלא כיון שבסמוך הגמ' מוכיחה מברייתא שאפילו בתנור גרוף הפת אסורה בהנאה, כהקדמה לכך שאלה הגמ' מה הדין בתנור גרוף (תוס' ר"ד, וראה רש"י לעיל שם ד"ה בשילה, ומהרש"א ושפת אמת כאן).

אָמַר לִיה הִפֵּת מוֹתָרָת ■ וכן נפסק להלכה (שו"ע יו"ד קמב, ד, וראה עוד פריטס בזה ביאורנו לעיל כז, א ד"ה אפה).

תנור שהסיקו וגרפו וכו' אין זה צלי אש, שְׁנֶאֱמַר צָלִי אֵשׁ צָלִי אֵשׁ שְׁתֵּי פְעָמִים, ומיעוט זה נצרך רק אם תלה את הפסח באויר התנור, והוא התחמם מחום האש שדלקה בתנור, אבל אם נגע